

Дамян Дамев

За изкуството на книгата и
творчеството на Ран
Босилек

Ран Босилек е разказал или преразказал твърде много приказки. Първоначално той ги печатал по страниците на детски списания, вестничета, библиотеки, сборници с черно-бели рисунки на Никола Петров, Петър П. Морозов, Никола Кожухаров, Георги Богданов, а след време ги събирал и нареждал в отделни книжки, богато и многоцветно илюстрирани от Сирак Скитник, Александър Божинов, Вадим Лазаркевич или Георги Атанасов.

Имената на тези наши изтъкнати илюстратори ведно с тия на бележитите ни майстори на графичното изкуство – Илия Бешков и Борис Ангелушев, са най-тясно и пряко свързани с началото и разцвета на българската книжна графика, с нашия периодичен печат, книгоиздаване и книгопечатане за деца. Вадим Лазаркевич и Георги Атанасов и особено Илия Бешков и Борис Ангелушев израснаха като едни от най-видните основоположници на българската илюстрация, на културата и изкуството на българската книга, като съзидатели на голяма школа за илюстратори и художествени оформители на книги. Те окриляха редица пъстри ята художници – графици, които извисиха още повече снажния ръст на българската илюстрация, още по-пълно и ярко, талантливо и оригинално, още по-изкусно очертаха внушителния съвременен образ на нашето графично изкуство, за да се разлестя то и разцъфтява, все по-високо и по-високо да се издига и с творбите – еталони и етапи – на учители и ученици да се радва на завидна оценка и признание както у нас, така и по широкия свят.

Свързал живота си с богатия и неповторим свят на детството, Ран Босилек завеща в наследство поредица от чудесни страници. Сътвори звучни и игриви стихове, непринудени весели разкази и шеговити случки, преразказа безброй приказки от нашето и световното народно творчество. Разказите и приказките му се леят простонародно, одухотворено, непресторено и подкупващо. Остави вълнуващи страници за смешни истории и забавни приключения в къщи, на училище, сред веселата сговорна патиланска дружина, сладкодумно нанизани редове за „имало едно време“, когато неповторимите дни на детството са препълнени с ненаситна любознателност и игривост, сърдечна възторженост и неочаквано големи открития за света и живота на хората, за що е добро и що е зло.

„Във всяко дете живее душа на поет“ – обичал да изтъква Ран Босилек. Навярно и това го подтикнало към писане на ритмувани и римувани приказки в проза, разкази, случки, игри, диалози и историйки. Ран Босилек и Елин Пелин са едни от първите наши писатели, автори на такива

приказки и разкази, на такива плавни литературни творби.

В книгите си „Сестрите на Макс и Мориц“ 1938; „Зорница“, сценирана приказка по Андерсен 1939; „Норвежки приказки“, книга първа и втора, 1941–1942; „Шведски приказки“, книга първа и втора, 1942–1943 и в много други Ран Босилек е събрал най-хубавото за деца от фолклора на народите и от световните класици на приказката. В други няколко книги пък издал най-хубавото за деца от неоченимото приказно творчество на нашия трудолюбив, мъдър и сладкодумен народ или свои приказки и разкази: „Косе Босе“ 1923; „Кумчо Вълчо“ 1924; „Кума Лиса“ 1925; „Неродена мома“ 1926; „Баба Меца“ 1927; „Заю Баю“ 1931; „Ежко Бежко“ 1931; „Дяволчето с бялата опашка“ 1932; „Куку и Мяу“ 1934; „Незнаен юнак“ 1932; „Жива вода“ 1934; „Гарван грачи“ 1936; „Бялото петленце“ 1932; „Златно гущерче“ 1943; „Весел Пейчо“ 1946 и в много други.

За любителите на хубавата книга и редовните читатели на нашата популярна весела библиотека за деца „Ян Бибиян“ името на Ран Босилек е едно от най-любимите. Наред със стихчета, разкази или приказки от поменатите книжки те живо помнят и геройствата, шумните и непрестанни лудории на веселите и задружни питомци на строгата, припряна и вездесъща баба Цоцолана, описани толкова картинно и увлекателно в писмата до техния скъп, верен и вечен приятел Смехурко. „Патиланци“ на Ран Босилек с незабравимите илюстрации на Вадим Лазаркевич остави име на четиво от любим писател и любим художник за всички подрастващи български поколения, име на една от най-любимите книги. Тя, заедно с невероятните приключения на хлапето Ян Бибиян, първото дете – първият български космонавт, – кацнало на Луната, описани от Елин Пелин, с илюстрации на Минчо Никифоров, и повестта за палавствата на веселата маймунка Тошко Африкански, написана от Ангел Каралийчев, с илюстрациите на Илия Бешков, остават незабравими имена на желани и търсени, издавани и преиздавани, четени и препрочитани от безбройните читатели на библиотека „Ян Бибиян“, от всички българчета.

Книгата, която е в ръцете на читателите, току-що прочетена, наименована от редакцията „Гарван грачи“ по едноименния смешен сериен филм за деца от Ран Босилек, отпечатан в самостоятелна книжка през 1936 година с черно-бели илюстрации от Вадим Лазаркевич, е нов опит да се събере част от богатото и многообразно писателско дело на Ран Босилек. В нея са подредени весели приказки и разкази, каквото впрочем, весело и забавно за деца, е почти изцяло литературното творчество

на Ран Босилек. Поместените творби са подбирани из гореупоменатите негови книги, по страниците на библиотеката или списанието „Детска радост“ и вестник „Врабче“ – приложението на списание „Детска радост“. Редакцията се е стремилa и старала да издири и предложи още по-пълно и цялостно веселите приказки на Ран Босилек, да подреди хронологически многобройното му и разнообразно приказно творчество. За голямо наше щастие то е толкова обилно, че не би могло да се побере само в тази книга. Затова редакцията е подготвила втора, под наслов „Големанко“, с други весели негови приказки и разкази, пак като поредна книга на библиотека „Ян Бибиан“.

Ран Босилек, чието истинско име е Генчо Станчев Негенцов, е роден в Габрово на 26 септември 1886 година. Почива в София след кратко боледуване на 8 октомври 1958 година. От първата си литературна творба – стихотворението „Накосачка“, отпечатано през 1906 година в шеста книжка на списание „Светулка“, което по това време излизало в Плевен под редакцията на Георги Стоянов – до последните дни от живота си Ран Босилек се посвещава изключително на децата, на българската детска книга и печат, на писателска, редакторска и издателска дейност.

Ран Босилек израства като един от най-изтъкнатите български писатели за деца. Кажии-речи, само за половин век са излезли шестдесетина негови книги. Изцяло или отбрано из тях непрестанно се издава и преиздава. Негови стихове, разкази и приказки са познати на малки и големи, четени и наустявани от списания и вестничета, читанки, сборници и най-вече от неговите многобройни „шарени книжки, писани“. Книги с приказки и разкази на Ран Босилек са твърде популярни и сред народите на братския Съветски съюз, радват се на голям успех също така и в други близки и далечни страни.

За прекрасното им художествено оформление, илюстриране и отпечатване някои от тях са отличени с най-високи наши национални и международни награди, отличия и грамоти: „Неродена мома“, „Незнаен юнак“, „Жива вода“, оформени и илюстрирани от нашия забележителен художник Георги Атанасов, лауреат на Димитровска награда, „Косе Босе“, оформена и илюстрирана също с многоцветни рисунки от високоталантливия ни художник Иван Кирков. Безспорни и огромни са заслугите на Ран Босилек към българската литература, книгоиздаване и книгопечатане за деца, за привличане на редица видни български писатели към създаването, оформянето и печатането на списания и вестници, библиотеки и книги за българските любознателни деца, за обилния им и плодотворен цъфтеж. За тях нашата признателна общественост му е

определила едно от най-предните места в историята на българския периодичен печат и книга за деца, напълно заслужено, по достойнство му е отдала любовта си като на всепризнат и любим писател – личен класик на българската художествена литература за деца.

КРАЙ

© 1973 Дамян Дамев

Сканиране, разпознаване и редакция: unicode, 2007

Публикация:

БИБЛИОТЕКА „ЯН БИБИЯН“
ХУМОР * ПРИКЛЮЧЕНИЯ * ЗАБАВНО ЧЕТИВО

Ран Босилек

ГАРВАН ГРАЧИ

Весели приказки и разкази

Подбор, редакция, бележка Дамян Дамев

Художник Ани Ралчева

Художествен редактор Георги Неделков

Технически редактор Катя Бижева

Коректор Емилия Кожухарова

Л. Г. V. Тематичен № 2584. Година 1972.

Дадена за набор на 5. VII. 1972 година.

Подписана за печат на 15. X. 1972 година.

Излязла от печат на 25. II. 1973 година.

Формат 1/32 84/108. Тираж 70 125. Печатни коли 13,75.

Издателски коли 10,43. Цена на книжното тяло 0,52 лева.

Цена подвързана 0,75, мека 0,56 лева.

„Народна младеж“ – издателство на ЦК на ДКМС

Държавен полиграфически комбинат „Д. Благоев“

София 1973

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3365>]